

ก้อนแข็งที่สะดือของ Sister Mary Joseph

นายไชยยุทธ ธนไพศาล

ภาควิชาศัลยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Sister Mary Joseph's Nodule

Chaiyut Thanapaisal

Department of Surgery, Faculty of Medicine, Khon Kaen University

ในการตรวจร่างกายผู้ป่วย แพทย์และนักศึกษาแพทย์ มักจะรู้จัก Sister Mary Joseph's nodule ว่าเป็นก้อนแข็งที่ตรวจพบบริเวณสะดือ การตรวจพบก้อนนี้ จะบ่งบอกถึงการมีมะเร็งภายในช่องท้องซึ่งอยู่ในระยะที่กระจายไปอย่างกว้างขวางแล้ว ประวัติความเป็นมาของ physical sign ที่สำคัญนี้ เป็นสิ่งที่แพทย์และบุคลากรด้านการแพทย์ควรทราบเช่นกัน

Sister Mary Joseph เกิดเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1856 ที่เมือง Salamanca สหรัฐอเมริกา มีชื่อเดิมว่า Julia Dampsey มีพี่น้องทั้งหมด 7 คน บิดามารดาเป็นชาวไอริช ซึ่งอพยพมาตั้งรกรากที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ในวัยเยาว์เธอได้รับการศึกษาที่โรงเรียนใกล้เมือง Rochester รัฐ Minnisota จนกระทั่งเมื่ออายุได้ 22 ปี จึงสมัครเข้าเป็นแม่ชีในสังกัดของ The Third Order Regular of Saint Francis of the Congregation of Lady of Louders of Rochester และเปลี่ยนชื่อเป็น Sister Mary Joseph ตั้งแต่บัดนั้น

เธอเป็นผู้มีความขยันขันแข็งในการทำงานเป็นอย่างมาก จนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้อำนวยการของโรงเรียนที่เมือง Ashland เมื่อมีอายุเพียง 24 ปี หลังจากทำงานในตำแหน่งนี้ได้ 3 ปี จึงย้ายมายังโรงพยาบาล Saint Mary เมือง Rochester ซึ่งเป็นโรงพยาบาลเปิดใหม่และเป็นโรงพยาบาลแห่งแรกซึ่งดำเนินงานร่วมกับโรงพยาบาล Mayo ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป

เนื่องจาก Sister ไม่เคยศึกษาด้านการพยาบาลมาก่อน จึงต้องศึกษาและฝึกปฏิบัติงานอยู่ระยะหนึ่งจึงเริ่มทำงาน หลังจากทำงานได้ 6 สัปดาห์เธอได้รับตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล และอีก 3 ปีต่อมาก็ได้เป็นผู้บริหารโรงพยาบาลแต่ยังคงปฏิบัติงานด้านการพยาบาลพร้อมกันไปด้วย โดยปฏิบัติงานในห้องผ่าตัด มีตำแหน่งเป็น surgical assistant ของนายแพทย์ William Mayo หน้าที่ของ surgical assistant

คือการเตรียมจัดทำผู้ป่วย ทำความสะอาดผิวหนัง ลงมีดในชั้นผิวหนัง ช่วยผ่าตัดจนเสร็จและบางครั้งก็เป็นผู้เย็บปิดผิวหนัง เนื่องจากเธอเป็น surgical assistant คนแรกของนายแพทย์ William Mayo จึงได้รับการฝึกสอนขั้นตอนการผ่าตัดชนิดต่างๆ โดยละเอียด เธอเรียนรู้ได้เร็วและมีทักษะในการช่วยผ่าตัดที่ดีในเวลาไม่นาน Sister Mary Joseph เป็นคนรูปร่างเล็กและมีมือเล็ก ในระหว่างผ่าตัด นายแพทย์ William Mayo จึงมักจะให้เธอเป็นผู้คลำเพื่อสำรวจความผิดปกติของอวัยวะที่อยู่ลึก บางครั้งในช่วงที่นายแพทย์ Mayo ต้องอธิบายหรือตอบคำถามแพทย์ฝึกหัด Sister จะเป็นผู้ดำเนินการผ่าตัดเอง

หลังจากทำงานในตำแหน่งนี้ได้ระยะหนึ่ง เธอสังเกตเห็นว่าเมื่อผ่าตัดเข้าไปในช่องท้องของผู้ป่วยที่มีก้อนแข็งบริเวณสะดือแล้ว จะพบมะเร็งในระยะกระจายทั่วไปเสมอ โดยพบบ่อยที่สุด ในมะเร็งของกระเพาะอาหารและรังไข่ ก้อนนี้จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงพยาธิสภาพภายในช่องท้อง รวมทั้งการพยากรณ์โรคที่ไม่ดี เธอได้นำข้อสังเกตนี้ไปปรึกษากับนายแพทย์ William Mayo นายแพทย์ Mayo เห็นด้วยและได้บันทึกข้อสังเกตนี้ลงในบทความซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1928 โดยเรียกก้อนแข็งนี้ว่า pants button umbilicus (กระดุมที่สะดือ) physical sign นี้เริ่มรู้จักกันแพร่หลายมากขึ้น จนในปี ค.ศ. 1949 Hamilton Bailey จึงบันทึกลงในหนังสือ Physical signs in clinical surgery ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 11 โดยเรียก sign นี้ว่า Sister Mary Joseph's nodule และ sign นี้ก็ถูกใช้แพร่หลายไปทั่วโลกตั้งแต่บัดนั้นจนกระทั่งปัจจุบัน

เพราะเหตุใดมะเร็งในช่องท้องจึงกระจายมายังบริเวณสะดือได้ มีการอธิบายถึงวิธีการกระจายได้หลายเส้นทาง คือ

- กระจายมาตาม anterior peritoneal surface
- กระจายมาตามท่อน้ำเหลือง เพราะท่อน้ำเหลืองบริเวณสะดือมีทางเชื่อมต่อกับท่อน้ำเหลืองบริเวณรักแร้

ขาหนีบ และท่อน้ำเหลืองภายในช่องท้อง

- กระจายมาทางเส้นเลือดดำ เพราะเส้นเลือดดำบริเวณสะดือมีทางเชื่อมต่อกว้างขวางกับเส้นเลือดดำบริเวณทรวงอก (internal mammary vein) และเส้นเลือดดำที่ไหลเข้าสู่ตับ (portal venous system)

- กระจายไปตาม round ligament, urachus หรือ vitelline artery ซึ่งอาจยังหลงเหลืออยู่ในผู้ใหญ่ หรืออาจกลายเป็น fibrous band

นอกจากงานในห้องผ่าตัดแล้ว ในช่วงปี ค.ศ. 1894 ถึง 1931 Sister ยังมีชื่อเสียงในฐานะผู้บริหารซึ่งพัฒนาโรงพยาบาล Saint Mary ให้ก้าวหน้าไปอย่างมาก นอกจากนี้เธอยังมีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษาของพยาบาล โดยในปี ค.ศ. 1906 ได้เป็นผู้ริเริ่มเปิด Training School of Nursing ของโรงพยาบาล Saint Mary ได้พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมจาก 2 ปี เป็น 3 ปี ซึ่งหลักสูตรนี้ได้รับความนิยมใช้ต่อมาอีกหลายสิบปี จนถึงปี ค.ศ. 1970

ในปี ค.ศ. 1919 Sister ได้จัดโครงการให้แม่ชีในสังกัดได้รับการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยก่อนที่จะกลับมาปฏิบัติงานที่โรงพยาบาล โครงการนี้ส่งผลให้งานด้านการพยาบาลพัฒนาไปอย่างรวดเร็วทั้งในด้านการบริการ การศึกษา และการบริหารจัดการ บุคลากรชุดแรกในโครงการนี้ต่อมาได้กลายเป็นผู้นำด้านการพยาบาลในระดับชาติหลายคน

ถึงแม้ Sister จะเป็นคนรูปร่างเล็ก แต่มีบุคลิกที่เข้มแข็งเด็ดเดี่ยว เคยมีผู้ให้รางวัลเกียรติยศแก่เธอหลายครั้ง แต่เธอปฏิเสธและมักจะขอให้เปลี่ยนไปให้รางวัลแก่ผู้ร่วมงานคนอื่นๆ แทน การปฏิเสธครั้งสำคัญคือการปฏิเสธปริญญาเกิตติมศักดิ์

ในสาขา Doctor of Science ซึ่งเสนอโดยมหาวิทยาลัย Creighton ถึงสองครั้ง

ในบั้นปลายชีวิต มีเรื่องเล่ากันว่า Sister คลำพบก้อนแข็งบริเวณสะดือของตนเองและได้ปรึกษานายแพทย์ William Mayo ในเรื่องนี้ แต่ในที่สุดเธอก็ถึงแก่กรรมด้วยโรค bronchopneumonia เมื่อมีอายุได้ 82 ปี ส่วนนายแพทย์ William และ Charles Mayo ทั้ง 2 คน ถึงแก่กรรมหลังจากนั้นภายใน 6 สัปดาห์

ในขณะที่ Sister ถึงแก่กรรม โรงพยาบาล Saint Mary ได้รับการพัฒนาจนเป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ ดึกคัลยกรรมหลังแรกๆที่เธอเคยปฏิบัติงานได้เปลี่ยนชื่อใหม่ในภายหลังเป็นโรงพยาบาล Joseph เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่คุณงามความดีของ Sister Mary Joseph

บรรณานุกรม

1. Bailey H. Demonstration of physical signs in clinical surgery. 11th ed. Baltimore: William & Willkins 1949:227.
2. Hill M, O'Leary JP. Sister Mary Joseph and her Node. Am Surg 1996; 62:328-9.
3. Mann CV. Hernias. Umbilicus. Abdominal wall. In : Mann CV, Russell RCG. eds. Bailey & Love's short practice of surgery 21st ed. Hong-Kong: Chapman & Hall 1992:1276-304.
4. Powell FC, Cooper AJ. Sister Mary Joseph's : A clinical and histologic study. J Am Acad Dermatol 1984; 10:60-4.

